

ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ ШОРГИЋ против СРБИЈЕ

(представка број 34973/06)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

3. новембар 2011. године

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима предвиђеним чланом 44, став 2 Конвенције. Могуће су редакторске промене.

У предмету Шоргић против Србије,

Европски суд за људска права (Друго одељење), на заседању већа у саставу:

Françoise Tulkens, *Председник*,

David Thór Björgvinsson,

Dragoljub Popović,

András Sajó,

Işıl Karakaş,

Guido Raimondi,

Paulo Pinto de Albuquerque, *судије*,

и Stanley Naismith, *секретар Одељења*,

После већања на затвореној седници 11. октобра 2011. године,

Доноси следећу пресуду, која је усвојена тог дана:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу представке (број 34973/06) против Републике Србије, коју је Суду према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: „Конвенција“), поднео држављанин Србије, г. Сава Шоргић (у даљем тексту: "подносилац представке") 27. јула 2006. године.

2. Подносиоца представке заступао је г. М. Бјеговић, адвокат из Београда. Владу Србије (у даљем тексту: „Влада“) заступао је њен заступник, г. С. Царић.

3. Подносилац представке жалио се на основу чланова 6 став 1. и 13 Конвенције, на дужину оставинског поступка, као и на састав судова у паралелном парничном поступку покренутом 2000. године..

4. Председник Другог одељења одлучио је 23. марта 2010. године да Владу обавести о представи. Такође је одлучено да се допуштеност и основаност представке разматрају истовремено (ранији члан 29. став 3.).

ЧИЊЕНИЦЕ

I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

5. Подносилац представке рођен је 1962. године и живи у Сопоту, Србија.

6. Релевантне чињенице предмета, како су их странке изнеле, могу се сумирати на следећи начин.

A. Оставински поступак

7. Пред Петим општинским судом у Београду 22. маја 1995. године покренут је оставински поступак. Подносилац представке био је једина странка формално укључена у овај поступак.

8. Пети општински суд 14. јуна 1995. године прекинуо је поступак пошто је један од наследника оспорио важност уговора о доживотном издржавању у вези са

станом оставиоца. Оставински поступак би се наставио пошто ово питање буде решено у посебном парничном поступку.

9. Супруга оставиоца накнадно је покренула извештан број поступака против подносиоца представке, сина оставиоца, који је са својим оцем закључио наведени уговор о доживотном издржавању (видети ставове 15-33 у даљем тексту).

10. У вези са пресудом која је донета 2. марта 1999. године подносилац представке је 14. јуна 2000. године затражио да се оставински поступак оконча (видети ставове 15-17 у даљем тексту), с обзиром да није било имовине која би се делила између наследника.

11. Супруга преминулог је 15. априла 2010. године, а у вези са одлукама донетим 13. августа 2001. године и 20. априла 2006. године (видети ставове 19, 20 и 25 у даљем тексту) затражила наставак оставинског поступка.

12. Подносилац представке се наводно супротставио овом предлогу, наводећи да је релевантни паралелни поступак још у току (видети ставове 18-33 у даљем тексту).

13. Оставински поступак је настављен 7. септембра 2010. године, али је рочиште од истог датума одложено због изостанка супруге оставиоца.

14. Следеће рочиште заказано је за 21. фебруар 2011. године. И ово рочиште је међутим одложено, овога пута да би суд прибавио додатне информације о наслеђу. Подносилац представке, изгледа, није дошао на ово рочиште.

Б. Паралелни парнични поступак

1. Први круг поступака

15. Супруга преминулог је против подносиоца представке поднела тужбу Петом општинском суду 20. септембра 1995. године. Тражила је да уговор о доживотном издржавању буде проглашен фиктивним.

16. Пети општински суд 2. марта 1999. године донео је пресуду против тужиље, делом због „неодговарајуће” наведеног правног основа за тужбу.

17. Пошто је потврђена по жалби, ова пресуда је постала правоснажна 25. јануара 2000. године.

2. Други круг поступака

18. Супруга оставиоца 15. августа 2000. године поднела је још једну тужбу против подносиоца представке Петом општинском суду. Она је изнела релевантне чињенице и тражила да уговор о доживотном издржавању буде делом поништен, а делом раскинут.

19. Пети општински суд 25. децембра 2000. године донео је делимичну пресуду против подносиоца представке. У њој је наведено да једна половина спорног стана припада тужиљи као супрузи оставиоца, а да је преостали део уговора о доживотном издржавању, према томе, ништав. Председавајући судија у овом предмету био је судија Б.

20. Окружни суд у Београду је 13. августа 2001. године потврдио ову пресуду по жалби и она је тиме постала правоснажна. У већу које је одлучивало по жалби био је и судија Д.

21. Пети општински суд 17. јуна 2003. године раскинуо је преостали део уговора, констатујући да подносилац представке није прописно извршавао своје уговорне обавезе.

22. Окружни суд у Београду 24. марта 2004. године укинуо је ову пресуду због противречности изреке и образложења. Он, међутим, није понудио никакве смернице за одлучивање о преосталом делу тужбеног захтева тужиле у меритуму. Веће које је одлучивало по жалби укључивало је и судију Д и судију Б.

23. Пети општински суд је 21. јануара 2005. године поново раскинуо преостали део предметног уговора.

24. Окружни суд у Београду је 31. августа 2005. године потврдио ову одлуку по жалби и она је тиме постала правоснажна.

25. Врховни суд је 20. априла 2006. године одбио ревизију подносиоца представке, образложивши да подносилац представке није испуњавао своје уговорне обавезе. Веће Врховног суда укључивало је и судију Д.

26. Подносилац представке је 12. јула 2006. године поднео предлог за понављање поступка, који се, *inter alia*, односио и на непрописан састав судова на рочиштима 24. марта 2004. године и 20. априла 2006. године.

27. Пети општински суд је 20. септембра 2006. године одбацио предлог подносиоца представке, применивши Законом о парничном поступку из 2004. године (видети члан 422. став 44. у даљем тексту).

28. Подносилац представке је 9. октобра 2006. године поднео захтев за заштиту законитости Врховном суду.

29. Пети општински суд је 16. октобра 2006. године обавестио подносиоца представке да његов захтев за заштиту законитости неће бити разматран док се не донесе правоснажна одлука у вези са захтевом за понављање поступка.

30. Окружни суд у Београду је 2. јула 2008. године укинуо одлуку Петог општинског суда од 20. септембра 2006. године по жалби, констатујући да се има применити Закон о парничном поступку из 1977. године (видети чл. 421.1 и 71.5 у ставовима 40 и 36 у даљем тексту, тим редом).

31. Пети општински суд 3. децембра 2008. године поново је одбацио подносиоцев захтев за понављање поступка. Посебно, он је применио Закон о парничном поступку из 2004. године и констатовао, *inter alia*, да наведено законодавство, за разлику од Закона о парничном поступку из 1977. године, не предвиђа понављање поступка у случајевима непрописног састава судова.

32. Неутврђеног дана након тога подносилац представке уложио је жалбу против ове одлуке.

33. Виши суд у Београду, поступајући као суд другог степена уместо ранијег Окружног суда, 28. априла 2010. године укинуо је спорну одлуку и наложио првостепеном суду да поново размотри захтев подносиоца представке. Виши суд је образложење спорне одлуке окарактерисао као недоследно, поново потврдивши да се има применити Закон о парничном поступку из 1977. године.

В. Поступак пред Уставним судом

34. Уставни суд је 22. маја 2008. године одбацио уставну жалбу подносиоца представке изјављену против одлука Петог општинског суда, Окружног суда и

Врховног суда од 21. јануара 2005. године, 31. августа 2005. године, односно 20. априла 2006. године. Он је образложио да су све те одлуке донете пре усвајања новог Устава Србије у новембру 2006. године.

35. Неутврђеног датума подносилац представке је изгледа поднео још једну уставну жалбу у вези са правичношћу и дужином поступка покренутог по основу његовог захтева за понављање поступка.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО И ПРАКСА

А. Закон о парничном поступку из 1977. године (објављен у „Службеном листу Социјалистичке Федеративне Републике Југославије“, бр 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 72/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 и 35/91, као и у „Службеном листу Савезне Републике Југославије“, бр. 27/92, 31/93, 24/94, 12/98, 15/98 и 3/02)

36. Члан 71.5 предвиђа, *inter alia*, да судија не може учествовати у предмету у коме је већ учествовао у одлучивању пред нижим судом.

37. Члан 72. став 1. предвиђа да чим судија сазна за овај разлог за изузеће, он мора да престане са радом на том предмету и затражи од председника суда да именује другог судију уместо њега.

38. Чланови 354. став 2 (1) и 365. став 2., *inter alia*, наводе повреду члана 71.5 као разлог за жалбу коју, чак и ако се жалилац на њу изричито не позива, судови који одлучују по жалби, узимају у обзир по службеној дужности.

39. Чланови 382. став 1, 383 и 400 став 1 предвиђају да странке у спору могу изјавити ревизију Врховном суду. Оне то, међутим, могу учинити само против правоснажне пресуде или одлуке која има за резултат окончање парнице пред другостепеном инстанцом. Чланови 385 став 1 (1) и 386. даље предвиђају да се ревизија може уложити ако састав нижих судова није у складу са чланом 71.5, али не наводе да овај основ Врховни суд узима у обзир по службеној дужности.

40. Члан 421.1, тумачен у вези са члановима 427 и 428., предвиђа да се ће се случај завршен правоснажном судском одлуком понавити, на захтев једне од странака, ако члан 71.5 није поштован.

Б. Домаћа судска пракса у вези са применом члана 71.5 Закона о парничном поступку из 1977. године

41. Савезни суд је 1987. године, односно 1995. године објаснио да према члану 71.5 судија може бити изузет из одлучивања о правном средству уложеном против саме одлуке (која се побија жалбом) у чијем је доношењу већ учествовао. Ова одредба међутим не искључује судију да учествује у одлучивању о неком предмету у било којој другој ситуацији, укључујући и ситуацију кад је он иначе учествовао у одлучивању у предмету пред нижим судом (Gzs. 50/87 и Gzs. 36/95).

В. Закон о парничном поступку (објављен у „Службеном гласнику Републике Србије“ – Сл. гласник РС – број 125/04)

42. Чланови 66 став 1 (6), 67 став 1, 361 став 2 (1), 372 став 2, 394 став 1, 396, 398 став 1 (1), 399 и 412 став 1. Закона о парничном поступку из 2004. године у

суштини одговарају горе наведеним члановима 71 став 5, 72 став 1, 73 став 1, 354 став 2 (1), 365 став 2, 382 став 1, 383, 385 став 1 (1), 386 и 400 став 1. Закона о парничном поступку из 1977. године.

43. Чланови 378 и 411. предвиђају, *inter alia*, да другостепени и трећестепени судови могу вратити предмет или истом судији /већу које је већ учествовало у доношењу спорне одлуке или другом судији /већу истог суда.

44. Члан 412. став 4. предвиђа да се ревизија може такође уложити када је другостепени суд већ донео одлуку о понављању поступка.

45. Члан 422. Закона о парничном поступку из 2004. године не предвиђа да ће се предмет који је завршен правоснажном одлуком поновити ако састав суда није у складу са чл. 66. став 1 (6), што, као што је горе констатовано, у суштини одговара члану 71 став 5 Закона о парничном поступку из 1977. године.

46. Закон о парничном поступку из 2004. године ступио је на снагу 23. фебруара 2005. године, чиме је стављен ван снаге Закон о парничном поступку из 1977. године.

47. Члан 491 став 1. Закона о парничном поступку из 2004. године, међутим, предвиђа да се Закон о парничном поступку из 1977. године примењује на све предмете у којима су првостепени поступци завршени пре 23. фебруара 2005. године. Члан 491. став 4. Закона о парничном поступку из 2004. године даље предвиђа, да је у свим предметима покренутим пре наведеног датума, закон који се примењује, у вези са ревизијом, закон на снази у релевантном тренутку.

Г. Закон о ванпарничном поступку (објављен у „Сл. гласнику РС“, бр. 25/82, 48/88 и 46/95)

48. Чланови 24 и 121. предвиђају, *inter alia*, да ако законски наследник оставиоца истакне питање у вези са саставом заоставштине оставиоца, оставински суд би требало да га (је) упути да покрене посебан парнични поступак и прекине оставински поступак до његове правоснажности.

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 6. СТАВ 1. КОНВЕНЦИЈЕ

49. Подносилац представке се жалио према члану 6. став 1 и 13. Конвенције на дужину оставинског поступка, као и на састав парничних суда у паралелној парници покренутој 2000. године (видети ст. 18-25 у горњем тексту). У вези са овим другим, подносилац представке је посебно приметио да су судије Б и Д учествовале у разматрању његовог предмета пред Окружним судом и Врховним судом 24. марта 2004. године и 20. априла 2006. године, иако су они већ одлучивали у истом предмету у нижим инстанцама. То је, по мишљењу подносиоца представке, представљало повреду захтева Конвенције да му суди “непристрасан суд“ као и „суд образован на основу закона“.

50. Суд сматра да би обе притужбе требало разматрати једино према члану 6. став 1. Конвенције (видети *Posokhov против Русије*, број 63486/00, став 39., ЕЦХПР 2003-IV, *Akdeniz против Турске*, број 25165/94, став 88., 31. мај 2005. године), који у релевантном делу гласи:

„Свако, током одлучивања о његовим грађанским правима и обавезама... има право на правичну ... расправу у разумном року пред ... непристрасним судом, образованим на основу закона...“

А. Да ли су одлуке Окружног суда и Врховног суда од 24. марта 2004. године, односно 20. априла 2006. године, одлуке које је донео „непристрасни суд“ или суд „установљен у складу са закону“?

1. Допуштеност

(а) Аргументи странака

51. Влада је остала при ставу да подносилац представке није исцрпео сва делотворна домаћа правна средства. Он се посебно није жалио на састав нити на непристрасност Окружног суда у својој ревизији од 24. марта 2004, коју је Врховни суд одбио 20. априла 2006. године. Даље, поступак за понављање предметне парнице још је у току. У вези са овим другим, Влада је доставила домаћу судску праксу о понављању парничног поступка, укључујући и предмете у којима је одлучивао Врховни суд, мада по различитим основима у поређењу са предметним поступком у овом случају.

52. Подносилац представке изнео је да се захтев за понављање поступка не може сматрати делотворним у оквиру значења члана 35. став 1. Конвенције. Посебно, без обзира на одлуку Вишег суда од 28. априла 2010. године, првостепени суд би опет више него вероватно поново потврдио свој став изнет раније.

(б) Оцена Суда

53. Суд понавља да правило о исцрпљености домаћих правних средстава из члана 35. став 1. Конвенције захтева од подносилаца представке да прво употребе правна средства предвиђена домаћим правним системом, чиме се државе ослобађају обавезе да пред Судом одговарају за своје поступке пре него што им се укаже прилика да ствари исправе кроз сопствени правни систем. Ово правило је засновано на претпоставци да домаћи систем пружа делотворно правно средство у вези са наводном повредом. Терет доказивања је на Влади, која тврди да сва средства нису исцрпљена, да задовољи Суд да је делотворно средство било доступно у теорији и у пракси у релевантном тренутку; другим речима, да је правно средство било доступно, да је могло обезбедити накнаду у вези са притужбама подносиоца представке и нудило реалне изгледе за успех. Када међутим овај терет доказивања буде задовољен, онда је на подносиоцу представке да утврди да је правно средство које је Влада понудила заправо исцрпљено или није из неког разлога било одговарајуће и делотворно у посебним околностима предмета или да су постојале посебне околности које га ослобађају овог захтева (видети *Mirazović против Босне и Херцеговине* (одлука), број 13628/03, 6. мај 2006. године).

54. Даље се подсећа да се понављање предмета који је завршен правоснажном судском одлуком обично не може сматрати делотворним средством у оквиру значења члана 35. став 1. Конвенције (видети, међу многим другим, *Josseline Riedl-Riedenstein и други против Немачке* (одлука), број 48662/99, 22. јануар 2002. године), али да ситуација може бити другачија ако може да се утврди да се према

домаћем праву такав захтев може заиста сматрати делотворним (видети *K.S. и K.S. AG против Швајцарске*, број 19117/91, одлука Комисије од 12. јануара 1994. године, Одлуке и извештаји (DR) 76-А, стр. 70).

55. Најзад, више пута је признато да је брзина домаћег поступка релевантна да би се дато правно средство могло сматрати делотворним и да је неопходно да се исцрпи у смислу члана 35. став 1. Конвенције (видети, на пример, *Mitar и Müftüoğlu против Турске*, број 15530/89 и 15531/89, одлука Комисије од 10. октобра 1991. године, ДР 72, стр. 169; видети такође позивање на наведену одлуку у предмету *Selmoini против Француске*, број 25803/94, одлука Комисије од 25. новембра 1996. године, ДР 88-3, стр. 55). Заиста, прекомерна дужина домаћег поступка може представљати посебну околност која би ослободила подносиоце представке обавезе исцрпљивања домаћих правних средстава која имају на располагању (видети *X. против Савезне Републике Немачке*, број 6699/74, одлука Комисије од 15. децембра 1977. године, ДР 11, р. 24; и *Okpysz против Немачке* (одлука), број 59140/00, 17. јун 2003. године).

56. Ако се вратимо на овај предмет, Суд примећује да је одлуком Окружног суда од 24. марта 2004. године спорна одлука од 17. јуна 2003. године само укинута, а предмет враћен Петом општинском суду на поновно разматрање. Подносилац представке није према томе могао поставити питање својих притужби у вези са претходним у ревизији коју је касније уложио, при чему се подразумева да су релевантна правила парничног поступка предвиђала да се та жалба могла уложити само против *правоснажне* пресуде или одлуке која има за резултат окончање парнице у другом степену (видети став 39. у горњем тексту). У вези са захтевом подносиоца представке за понављање поступка, Суд примећује да иако у посебним околностима овог предмета тај захтев није без свих изгледа за успех, поступак покренут на основу њега је у току још од 12. јула 2006. године. Више од пет година и уз два враћања предмета нижем суду, предмет се тренутно поново разматра пред првостепеним судом уз мале шансе да ће у скорије време бити донета правоснажна одлука (видети став 44. у горњем тексту). Најзад, изгледа да ни самим домаћим судовима није јасно који се од два Закона о парничном поступку примењује у предмету подносиоца представке (видети ст. 27-33 у горњем тексту).

57. С обзиром на горе наведено, као и на цитирану праксу овог Суда, двостука примедба Владе да делотворна домаћа средства нису исцрпљена мора се одбацити.

58. Суд даље констатује да предметне притужбе нису очигледно неосноване у оквиру значења члана 35. став 3. Конвенције. Оне такође нису недопуштене по било ком другом основу. Притужбе се због тога морају прогласити допуштеним.

2. Основаност

(а) Аргументи странака

59. Влада је тврдила да није било повреде члана 6. став 1. Конвенције. Прво, предметни домаћи судови су основани у складу са законом, наиме ниједан судија који се помиње није учествовао у доношењу одлуке о правном средству поднетом против саме одлуке у чијем је доношењу учествовао. Друго, спорни парнични поступак у вези са делимичним поништајем предметног уговора требало би

раздвојити од поступка у вези са каснијим раскидом његовог преосталог дела, као и, заправо, учешће судија у сваком од ових поступака. Треће, неки судови у Србији имају недовољан број судија, због чега закон широко предвиђа да другостепени и трећестепени судови могу вратити предмет или истом судији /већу које је већ учествовало у доношење спорне одлуке или другом судији/већу истог суда. Четврто, сама чињеница да је судија укључен у други поступак у вези са истим странкама не може сама по себи довести до основаних сумњи у његову непристрасност.

60. Подносилац представке је поново потврдио своје притужбе.

(б) Оцена Суда

(i) У вези са питањем да ли су судови били „установљени у складу са законом”

61. Суд подсећа да „закон“, у оквиру значења члана 6. став 1. Конвенције, обухвата не само законодавство које предвиђа оснивање и надлежност судских органа (видети, *inter alia*, *Lavents protiv Латвије*, број 58442/00, став 114., 28. новембар 2002. године), већ и све друге одредбе домаћег права које, ако се прекрше, чине учешће једног или више судија, у одлучивању у случају, нерегуларним (видети *Gorguiladzé protiv Грузије*, број 4313/04, став 68., 20. октобар 2009. године, и *Pandjigidzé и други против Грузије*, број 30323/02, став 104., 27. октобар 2009. године).

62. Другим речима, израз „установљен у складу са законом“ покрива не само законску основу за само постојање „трибунала“, него и придржавање посебних правила која регулишу суд (видети *Sokurenko и Strugun против Украјине*, бр. 29458/04 и 29465/04, став 24., 20. јул 2006. године) и састав већа у сваком предмету (видети *Buscarini против Сан Марина* (одлука), број 31657/96, 4. мај 2000. године).

63. Суд даље подвлачи да, у начелу, повреда домаћих законских одредби у вези са образовањем и надлежношћу судских органа представља повреду члана 6. став 1. Суд према томе може разматрати да ли је домаћи закон поштован с тим у вези. Међутим, с обзиром на опште начело да је првенствено на домаћим судовима да тумаче одредбе домаћег права, Суд сматра да он не може доводити у питање њихово тумачење уколико није дошло до флагрантне повреде домаћег права (видети *DMD GROUP, a.s. против Словачке*, број 19334/03, став 61., 5. октобар 2010. године).

64. Ако се вратимо на предметни случај, Суд примећује да је, као што је Влада тврдила и документовала доследном и дугогодишњом праксом домаћих судова, члан 71 став 5 Закона о парничном поступку из 1977. године предвиђао да судија може *једино* бити изузет из одлучивања о правном средству поднетом против *саме одлуке* у чијем је доношењу већ учествовао (видети ст. 18-25, 30, 33, 36 и 41 у горњем тексту). Пошто, ни судија Б, ни судија Д, 24. марта 2004. године, односно 20. априла 2006. године, нису били у тој позицији (видети ст. 21, 22, 24 и 25 у горњем тексту), Суд не може а да не закључи да је предметни састав већа Окружног суда и Врховног суда био „установљен према закону“ у смислу члана 6. став 1. Конвенције.

65. Сходно томе произлази да није било повреде члана 6. став 1. Конвенције с тим у вези.

(ii) У вези са питањем да ли су судови били „непристрасни“

66. Према утврђеној пракси Суда, непристрасност означава непостојање предрасуде или наклоности, а њено постојање или слично може се проверити на разне начине. Код процене на основу субјективног приступа може се покушати са утврђењем личног убеђења или интереса датог судије у одређеном случају, а на основу објективног приступа, одлучујуће је утврђивање да ли је судија у питању понудио довољно гаранција за искључење сваке оправдане сумње у том смислу. У вези са овим другим тестом, одлучујуће је то да ли, потпуно независно од личног понашања једног судије, постоје чињенице које се могу утврдити, а које доводе у сумњу судску непристрасност. Тачка гледишта оних који воде парницу је важна, али није одлучујућа; оно што је одлучујуће је да ли се нека бојазан у том смислу може узети као објективно оправдана (видети, међу многим другим ауторитетима, *Kyprianou против Кипра* [ВВ], број 73797/01, став 118., ЕЦХР 2005-ХИИ, и *Micallef против Малте* [ВВ], број 17056/06, ст. 93-96, ЕЦХР 2009-...). Заиста, чак и изглед може бити од важности или, другим речима, „правда се не сме само спроводити, већ се мора и видети да је спроведена“ (видети *De Cubber против Белгије*, пресуда од 26. октобра 1984. године, серија А број 86, став 26.; и *Межнарић против Хрватске*, број 71615/01, став 32., 15. јул 2005. године).

67. Примењујући субјективни тест, Суд је доследно утврђивао да се лична непристрасност једног судије мора претпоставити све док не постоји супротан доказ (видети *Kyprianou*, став 119. и *Micallef*, став 94., оба предмета цитирана у горњем тексту), док у вези са објективном провером, сама чињеница да је један судија укључен у други поступак у вези са истим странкама није сама по себи довољна да доведе до оправданих сумњи у његову непристрасност (видети *Angelov против Бугарске* (одлука), број 45963/99, 14. децембар 2004. године).

68. Ако се вратимо на предметни случај, применивши субјективни тест, Суд примећује да подносилац представке није навео никакав доказ да обори претпоставку да су предметне судије биле непристрасне. Чињеница да се оне нису саме изузеле из предметног парничног поступка у другој и трећој инстанци, после ранијег учешћа у том поступку, не представља довољан доказ (видети, *mutatis mutandis*, *Sofri и други против Италије* (одлука), број 37235/97, ЕЦХР 2003-VIII; *Bracci против Италије*, број 36822/02, став 52., 13. октобар 2005. године; и *Previti против Италије* (одлука), број 45291/06, став 258., 8. децембар 2009. године). Даље је примећено да су предметна већа, укључујући и предметне судије, образложила разлоге за своје одлуке, и показала да нема наклоности у корист или на штету неке од странака у поступку (супротно *Kyprianou*, цитиран у горњем тексту, став 130., и, *mutatis mutandis*, односни предмет *Panovits против Кипра*, број 4268/04, ст. 96-100, 11. децембар 2008. године).

69. У вези са објективним тестом, Суд примећује да је 25. децембра 2000. године судија Б учествовао у одлуци о делимичном поништењу уговора о доживотном издржавању, која је постала правоснажна 13. августа 2001. године (видети ст. 19 и 20. у горњем тексту). Поступак се затим наставио у вези са преосталим делом спорног уговора, који је и сам раскинут пресудом Петог општинског суда од 17.

јуна 2003. године (видети став 21. у горњем тексту). Судија Б је 24. марта 2004. године учествовао у доношењу одлуке да се ова пресуда по жалби укине (видети став 22. у горњем тексту). У таквим околностима, Суд примећује да су се одлуке од 25. децембра 2000. године и 24. марта 2004. године наизглед односиле на различита питања, тј. на делимично поништење уговора са једне стране и раскид уговора у преосталом делу, с друге стране. Међутим, предметне одлуке су се оба пута ослониле на исте међусобно повезане чињенице у вези са сложеним односом оставиоца са сином и супругом, и у суштини су се бавиле истим првобитним захтевом којим је супруга тражила свеобухватно утврђивање њених интереса проистеклих из овог контекста (видети, *mutatis mutandis*, *Fatullayev protiv Azerbejdžana*, број 40984/07, став 139., 22. април 2010. године). Штавише, док је одлука од 25. децембра 2000. године била јасно донета делом против интереса подносиоца представке, одлуком од 24. марта 2004. године није изречено како би требало да се одлучи о преосталом делу захтева тужиље. Узимајући у обзир целокупан контекст у ком је донета одлука да се укине ранија одлука из техничких разлога и чињеницу да њоме није правоснажно одлучено у корист подносиоца представке, не може се ни оправдано тврдити да је судија Б једном пресудио против подносиоца представке, а једном у складу са његовим интересом. Најзад, Суд констатује да је судија Д учествовао у доношењу наведене одлуке Окружног суда од 24. марта 2004. године, којом се одређује враћање предмета на нижу инстанцу, као и одлуке Врховног суда од 20. априла 2006. године, којом је ревизија подносиоца представке одбијена, и да су се обе одлуке односиле на раскид преосталог дела предметног уговора (видети ст. 21, 22 и 25 у горњем тексту).

70. Произлази да у вези са одлуком од 24. марта 2004. године и, *a fortiori*, одлуком од 20. априла 2006. године, могу постојати оправдане сумње у одсуство непристрасности наведених судија, односно, и, даље, да се те сумње могу сматрати објективно оправданим.

71. Према томе, дошло је до повреде члана 6. став 1. Конвенције с тим у вези.

Б. У вези са дужином оставинског поступка

1. Допуштеност

(а) Сагласност *ratione materiae*

72. По мишљењу Суда, иако Влада није ставила примедбу у вези са његовом надлежношћу *ratione materiae*, ово питање и поред тога захтева да буде разматрано (видети, *mutatis mutandis*, *Blečić protiv Хрватске* [ВВ], број 59532/00, став 67., ЕЦХР 2006-III).

73. Суд примећује у вези са овим да се и спорни оставински поступак и паралелни парнични поступци у суштини односе на исто питање, тј. располагање имовином оставиоца у контексту оспорене важности предметног уговора о доживотном издржавању.

74. Према томе, произлази да, упркос прекиду до окончања паралелних парничних поступака, и сам оставински поступак, као и наведени парнични поступци, спадају у оквире члана 6. став 1. Конвенције.

(б) Исцрпљеност домаћих правних средстава

75. Влада је истакла да се подносилац представке уопште није жалио пред Уставним судом у вези са дужином предметног оставинског поступка.

76. Суд подсећа да је већ утврдио да би уставну жалбу требало у начелу сматрати делотворним домаћим правним средством, у смислу члана 35. став 1. Конвенције, у односу на све представке против Србије поднете почев од 7. августа 2008. године (видети *Винчић и други подносиоци представке против Србије*, број 44698/06 итд., став 51., 1. децембар 2009. године). Он не види ниједан разлог да у предметном случају донесе другачију одлуку.

77. С обзиром на горе наведено и на чињеницу да је подносилац представке поднео своју притужбу Суду 27. јула 2006. године, произлази да се примедба Владе мора одбити.

(в) Закључак

78. Суд даље констатује да ова притужба није очигледно неоснована у оквиру значења члана 35. став 3. Конвенције. Она такође није недопуштена по неком другом основу. Притужба се због тога мора прогласити допуштеном.

2. Основаност

(а) Аргументи странака

79. Влада је изнела да је Пети општински суд одлучио да прекине оставински поступак на основу релевантног домаћег права и да је касније наложио његов наставак када је то ситуација захтевала. Оставински поступак, пре и после његовог прекида, не би могао да се сматра прекомерно одуговлаченим, а паралелне парничне поступке не карактеришу неки значајни периоди судске неактивности. Најзад, Влада је констатовала да је подносилац представке користио многе путеве за добијање надокнаде, чиме је допринео дужини спорног поступка, и тврдила да како се он не може кривити за коришћење својих процесних права према домаћем праву, ни Државу не би требало кривити за његове неизбежне последице у вези са кашњењем.

80. Подносилац представке ово није коментарисао.

(б) Релевантна начела

81. Суд понавља да се оправданост дужине поступка мора ценити у светлу околности предмета и позивањем на следеће критеријуме: сложеност предмета, понашање подносиоца представке и релевантних органа и од које је важности предмет спора за подносиоца представке (видети међу многим другим ауторитетима, *Frydlender против Француске* [ВВ], број 30979/96, став 43., ЕЦХР 2000-VII; *Humen против Пољске* [ВВ], број 26614/95, став 60., без извештаја, и *Comingersoll S.A. против Португала* [ВВ], број 35382/97, ЕЦХР 2000-IV; *Philis против Грчке (број 2)*, пресуда од 27. јуна 1997. године, Извештаји о пресудама и одлукама 1997-IV, став 35.).

82. Даље, поновљено разматрање једног предмета после враћања на нижу инстанцу може само по себи открити озбиљан недостатак у правосудном систему Тужене државе (видети, на пример, *Pavlyulynets против Украјине*, број 70767/01, став 51., 6. септембар 2005. године).

(в) Период који се узима у обзир

83. Суд примећује да је предметни оставински поступак покренут 22. маја 1995. године и да је још у току пред првом инстанцом (видети ст. 7-14 у горњем тексту). Пошто је Тужена држава ратификовала Конвенцију 3. марта 2004. године, он је према томе у надлежности Суда *ratione temporis* више од седам година.

84. Даље, Суд подсећа да се, како би се утврдила разумност кашњења на које се подносилац жали, мора узети у обзир и стање предмета на дан ратификације (видети, *mutatis mutandis*, *Styranowski против Пољске*, пресуда од 30. октобра 1998. године, Извештаји 1998-VIII) и констатује да 3. марта 2004. године предметни поступак већ био у току скоро девет година.

85. Најзад, Суд примећује да је спорни оставински поступак био обустављен између 14. јуна 1995. године и 7. септембра 2010. године, до окончања паралелних парничних поступака. Међутим, пошто се сви ови поступци односе на исто основно питање (видети, *mutatis mutandis*, *Cravcenco против Молдавије*, број 13012/02, став 49., 15. јануар 2008. године), тј. имовину оставиоца, и пошто су они неовојиво међусобно повезани, Суд ће такође разматрати вођење паралелних парничних поступака између 3. марта 2004. године и 7. септембра 2010. године.

(г) Оцена Суда

86. Суд констатује да је на дан ступања Конвенције на снагу у односу на Србију оставински поступак већ био прекинут, али да други круг паралелних парничних поступака није био завршен по жалби. После враћања на нижу инстанцу и нових одлука донетих у првој и другој инстанци, до 20. априла 2006. године, Врховни суд је одбацио даљу ревизију подносиоца представке (видети ст. 7-14 и 18-25 у горњем тексту).

87. Подносилац представке је 12. јула 2006. године поднео предлог за понављање горе наведеног поступка. До 28. априла 2010. године овај предлог је два пута одбачен у првој инстанци, а ове одлуке су два пута укидане по жалби. Почев

од 28. априла 2010. године, према томе, предлог подносиоца представке опет је у току пред првом инстанцом, очигледно без икаквих релевантних процесних помака (видети ст. 26-33).

88. Оставински поступак настављен је 7. септембра 2010. године, изгледа без даљег чекања на исход захтева подносиоца представке за понављање поступка. У тим околностима остаје нејасно зашто суд пред којим је вођена оставинска расправа то није раније урадио, тј. после доношења одлуке Врховног суда од 20. априла 2006. године. Даље, примећује се да су за 7. септембар 2010. године била планирана два рочишта, али су оба накнадно одложена (видети ст. 7-14 и 25 у горњем тексту).

89. Најзад, понашање подносиоца представке није допринело процесном кашњењу на које се жали, између 15. априла 2010. године и 7. септембра 2010. године (видети ст. 11-13 у горњем тексту), јер се подразумева да према пракси Суда, подносилац представке не може да се криви што је у потпуности искористио правна средства која му пружа домаћи закон у одбрани својих интереса (видети *Nankov против Бивше Југословенске Републике Македоније*, број 26541/02, став 47., 29. новембар 2007. године). Исто тако, међутим, иако је увек на државама уговорницама да организују своје правосудне системе на такав начин да њихови судови гарантују свакоме право на одлучивање о правима и обавезама „у разумном року“ (видети, међу другим ауторитетима, *G. Н. против Аустрије*, број 31266/96, став 20., 3. октобар 2000. године), ова обавеза се не може тумачити тако да се кашњења која настану због тога што је подносилац представке користио разна правна средства могу приписати њима.

90. С обзиром на критеријуме утврђене у својој његовој пракси (видети ст. 81 и 82. у горњем тексту) и релевантне чињенице овог предмета, укључујући и његову релативну једноставност, као и понашање странака и државних органа, Суд сматра да дужина поступка на коју се подносилац представке жали није испунила захтев разумног рока.

91. Према томе, дошло је до повреде члана 6. став 1. Конвенције.

II. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

92. Члан 41. Конвенције предвиђа:

„Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.“

А. У вези са благовременошћу захтева подносиоца представке

93. Влада је изнела да је захтев подносиоца представке за правично задовољење неблаговремен.

94. С тим у вези Суд констатује да је 22. новембра 2010. године Секретаријат потврдио пријем, *inter alia*, захтева подносиоца представке за правично задовољење, који је предат пошти 12. новембра 2010. године. Он је даље приметио да је захтев достављен ван рока који је утврђен дописом од 27. септембра 2010. године, али је и обавестио подносиоца представке да је, због тога што је и он са

закашњењем примио ранију преписку Суда, Председник већа изузетно одлучио да уврсти његов захтев у списе предмета.

95. Дописом од истог датума Влада је обавештена о горе наведеном и позвана, *inter alia*, да достави коментар у вези са суштином захтева подносиоца представке за правично задовољење.

96. С обзиром на горе наведено, као и на одредбе Правила 60 Пословника Суда, примедба Владе се мора одбити.

Б. Штета

97. Подносилац представке је у представци тражио 20.000 евра на име претрпљене нематеријалне штете због „кршења предметног уговора”.

98. У запажањима од 12. новембра 2010. године подносилац представке је тражио накнаду трошкова (као што је детаљно наведено у даљем тексту), али је констатовао да ће накнаду односно „материјалне и нематеријалне штете ... [тражити пред] ... надлежним судом у Београду... [,] ... Србија“.

99. Сходно томе, Суд сматра да нема основа да му се у овом делу додели било какав износ.

В. Трошкови

100. Подносилац представке тражио је укупно 8.110 евра, плус „законску камату“, за трошкове настале пред домаћим судовима, као и за трошкове настале пред Судом.

101. Влада је оспорила овај захтев, наводећи да није поткрепљен доказима.

102. У складу са праксом Суда, подносилац представке има право на накнаду трошкова само у оној мери у којој је показано да су они заправо и неопходно настали и да су разумни у погледу износа. У конкретном случају, на основу докумената које поседује и горе наведених критеријума, Суд сматра да је оправдано да му додели суму од 1.000 за покриће трошкова по свим основама.

Г. Затезна камата

103. Суд сматра да је примерено да затезна камата буде заснована на најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД ЈЕДНОГЛАСНО

1. *Проглашава* представку допуштеном;
2. *Утврђује* да није дошло до повреде члана 6. став 1. Конвенције у вези са питањем да ли су „ домаћи судови установљени по закону“;
3. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 6. став 1. Конвенције у вези са правом подносиоца представке на непристрасан суд;

4. *Утврђује* да је такође дошло до повреде члана 6. став 1. Конвенције у вези са дужином спорног поступка;

5. *Утврђује*

(а) да би Тужена држава требало да исплати подносиоцу представке у року од три месеца од датума када ова пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, 1.000 евра (једна хиљада евра), плус сваки порез који се може наплатити на име трошкова поступка, који ће се претворити у српске динаре по стопи важећој на дан исплате;

(б) да би по истеку горе наведена три месеца до исплате, требало платити обичну камату на горе наведени износ по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена;

6. *Одбија* преостали део захтева подносиоца представке за правично задовољење.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаној форми на дан 3. новембра 2011. године у складу са правилом 77 ст. 2 и 3 Пословника Суда.

Stanley Naismith
Секретар

Françoise Tulkens
Председник